Іван Ірлявський

Голос срібної землі

ІВАН ІРЛЯВСЬКИЙ

ГОЛОС СРІБНОЇ ЗЕМЛІ

ЗБІРКА ВІРШІВ І

ПРАГА 1938

КНИГОЗБІРНЯ ПРОБОЄМ Ч. 3

Обгортка праці акад. ґрафіка проф. Р. Лісовського.

Тираж 1000 примірників.

Друкарня Шмідберґер, Прага II., Бенатська 7.

ГОЛОС СРІБНОЇ ЗЕМЛІ

Та пам'ятай, що ще ударить грім,
що з тишою душа не помирилась...
Е. Маланюк

Пам'яті пок. Матери:

СПОМИН

Дорогому Батькові:

ВЕЛИКИЙ ЧИН

Рідному Братові:

НА РОЗДОРІЖЖІ.

Поезіє бурливого життя!
Коли минали сліз роки й благання
в моїх настроях і душі бажаннях
воскресла ти, як мрія молода,
що зваблює до проблесків світання.

Так покохав я пориви палкі
в часі негоди, прагнучи пожарів,
хоч плакали дощами темні хмари
і хвилі йшли безрадісні й терпкі,
що віщували нам і муки й кари.

І ніс солодкий острах я нужди,
а дійсністю загорювались мрії;
я чув вітри, — сичали наче змії, —
і час, що в серці починав будить
поволі іскри на рясні надії.

А навкруги хиталися світи;
довкола розцвітали рідні ниви...
— Так! будуть бурі, зродяться ще зливи! —
я заспівав. — Нас розцвіт золотий
зустріне у майбутності щасливій.

. . . .

Поезіє, тобою я живу,
змагаючись на шляху вже сьогодні,
та щоб сповнив бажання всі народні,
ти міць мені дай, силу бойову,
той дар із всіх найкращий, дар Господній!

ПРИСВЯТА

Для тебе, о Країно Срібна,
галузко славної землі,
для вас, верхи Карпат безхлібні,
приношую слова ці прібні:
невинні і не злі.

Бо бачу, як приходять хмари,
встають холодні буруни,
щоб знов навіяти примари
і відновити давні кари
з вітрами до весни.

Та в бурі білій цій, суворій
я бачу, як кипить життя,
а юнакам у жилах порив,
як будяться шумливі гори,
Країно золота!

Виходять лицарі-титани
на зустріч бурям перепон;
їх не спинять зневіри рани,
бо мрія їх блискуча манить,
та мрія — рідний трон.

О, тіштеся, Карпат корони,
за всі недуги й зла свої,
бо час летить грізним розгоном,
накреслюючи нам закони
великої сім'ї.

ХОЧУ

Іти свобідно по бажанню серця
веселим до завершень діл вперед,
любити радість і суворість герців,
та жить душею, як поет.

Не забувати на криваві проби,
що поривають месників у яр,
щоб воскресить пал Східньої Европи
так, як колись і Крути і Базар.

І хочу не споганити сумління
задля своєї чести й доброти,
щоб увійти у рідне володіння

не проданим, а чистим, як аскет,
коли заблисне день нам золотий,
як втихне кулемет.

М И

Пророками в днях непогод і злости
З'являємося — лицарі нові
в гарячим запалом ідеї й помсти,
що манять душі в вир життя живі.

Нам сили родяться святого Чину
і ясний клич: змагатися, іти,
бо жде цього Велика Україна —
найкращий цвіт дозрілої мети.

Ідемо дужим походом обнови
залізом скуті в соняшні ряди,
запалюючи дух пригод, обнови
і зрив палкий досягнень молодих.

У далечінь лягли шляхи побідні,
полки нездоланих вже рвуться в бій,
щоб в розголосі перемоги гідно
засяв народ незломний в боротьбі.

Вперед, брати, у час страшний, бурхливий
в загостреною спрагою розплат,
бо тільки в полум'ях вогнів і зливах
народиться нове життя Карпат.

МИ НЕ ПІДДАЛИСЬ, — ТІЛЬКИ ВІДСТУПИЛИ...

Як грім з ясного неба злинув грізно
на нас слів присуду страшний приказ:
збиратися, щоб не було запізно,
щоб злобою не посміявся час.

Збиратись, відступати з рідних вогнищ,
де тисяча літ радісно жили,
де прадіди змагались, де дороги
і заборола нашими були.

Ніхто збагнуть не може наші муки
за хвилі, що ділили нас від дня,
який вітав господарів, злих круків! —
Нехай проклятим буде їх ім'я!

Та відступили... Тільки відступили, —
не піддались, не вільно це зробить
нащадкам тих, які тут кров пролили,
що не лякались воєн, боротьби.

Ми вернемось — в душі слова таїлись
в найтяжчий час. Прощайте. Знову ждіть,
бо виросли у вас герої смілі,
палкі герої, дужі й молоді.

ВЖЕ ДОСИТЬ!

Земляче рідний Срібної Землі,
прийшла пора бурхлива і жорстока,
то ж будь собою, все роби, якслід,
змагайсь до прав своїх, до вільних кроків.

Вже досить був нікчемним ти рабом,
перед чужими гнувся, зносив насміх,
чужий до серця лиш приймав закон, —
тепер борись! — оце дзвенить наказ мій!

Борися проти ворогів сім'ї,
які б вони не були, все і всюди,
щоб щастя дітям виборов своїм,
коли собі не вспієш, не здобудеш.

І знай, що не самий ти, не один,
що не одному дорогі ці ниви,
ото ж не бійсь, з досягнень молодих
не змиють нам ніщо й найгірші зливи!

А будь свідомим всіх великих діл,
завзятим у борні, щоб наші браття
і всі народи вчули раз, що біль
уже минув зелене Закарпаття.

ПРОБОЄВИКАМ

До гір! як солодко дзвенить у тиші
для сильних пробоївців, що шляхом
присвяти рідній справі линуть вище,
хоч зла хуртовина в дорозі свище
і ніч — сліпучим полотном.

До гір! там наше серце гнівом п'яне
вже не бажає вгоди, а вогню,
коли народ сам гоїть тяжко рани,
коли відроджуються вже й селяни,
забувши давнину сумну.

Бо що ж нам принесло незнання, друзі,
чи не було б засяло щастя теж
батькам і нашим при свойому плузі,
якщо б надаром порив їх не мусів
пропасти в заграві пожеж!?

Тепер нехай спроможешся, юначе,
запевнити в великій мрії знов
своїх, хай більш покривджені не плачуть,
а жертвують у боротьбі гарячу
за рідну справу — кров.

ТІ, ЩО МОВЧАЛИ, — ИДУТЬ

Журлива осінь і журливий вітер,
сковзає день за обрій — в далечінь...
Надходить ніч... Готуються і світять
ті, що підуть у морок ночі, тінь...

Сини землі, що довгий час мовчали —
по продзвенінні мідяних копит
козацьких коней, — а тепер повстали
за неозорий край свій, за степи.

І легко в серці й на душі — відрада,
Однакі всіх бажання і думки:
Любов — своїм, а ворогам — відплата,
народу цвіт — в народнії полки.

Один момент — прощання і накази,
один момент і — на блаженний шлях.
Надхнення чар і захват і екстаза,
тих, під якими стугонить земля.

Журлива осінь і журливий вітер...
Ми знаєм: усміхнеться й нам весна,
тож, рідні гори, як вам не радіти
і юністю не відживат щодня?!

У К Р А Ї Н А

Незмірної поваги глибочінь
і світло давнини, кров і відвагу
і до змагань майбутніх дику спрагу,
що витворила пориви стремлінь

сьогодні відчуваю в слові я
цім, що моя істота воєдино
зціляється, живе ним: Україна —
грядучих днів і слава і життя.

В крові за Неї падали сини,
гострили кігті за зелені низи
займанці дикі, безпощадні, сизі

і кидалися як зза давнини,
та в захисті Її ставали діти
й стають в ім'я закону й заповітів.

НА РОЗДОРІЖЖІ

Прозорий день, барвиста голубінь,
далекий ліс — далекі чорні очі...
застиг в гальопі білогривий кінь...
...ось вершник стяг стремена і... віскочив.

На роздоріжжі став. Героєм став.
Три таблиці блестять ось на розпутті:
віщує перша радісне життя,
багатство — друга, третя — бурі люті

Всміхнувся вершник, — схаменувся він, —
той лицар, що віками тільки нидів,
не знав мети, ні волі, ні стремлінь,
і ніколи й не мріяв, щоб провидів.

— Передо мною три дороги в даль,
три долі, що приманюють незнаним,
та де ж є дійсна радість, де печаль,
який з шляхів — шлях сильних і титанів?

Ось криється й тепер у цих словах:
багатство, радість — золота примана,
та на яві той тільки, що прорвав
ворожий наступ, не впаде в кайдани!

Століття! ворожнечою дзвенить
історія за вами, незабутні!
ми не бажали поривів ясних
в ярмо неволі, в мовчанку закуті.

Та хай на днях знеславлення — іржа!
вже ґеній наш караючим як грім став,
за зло, ганобу буде — бій! Душа
бажає сил для підбиття і пімсти! —

Прозорий день, барвиста голубінь...
на роздоріжжі вершників мільйони...
і чути зов: на шлях прямий! у бій!
До булави! До рідної корони!

ДУМКИ

Після колиски в душу напливають,
пестять дитину в молодих літах,
а виросте — як повінь прибувають,
тоді з них ясна родиться мета.

І нині коримось тим заповітам,
що наливались певністю давно,
у них бо бачимо і сонце й літо
і юність, що минула за вікном.

Ми любимо думки й чарівні міти,
ми юну всю гарячість узяли
і нині у тумані, серед мли,

не хочем впасти пилом небуття,
лиш юним запалом ущерть дозріти
й вергтися в вир майбутнього життя.

Д О Р О Г А

В дитинстві вже родилася в уяві,
чаруючи від темного вікна
туди, де в млі сховавшися, ляка Вій
і плаче в гнеті правда не одна.

І я не бачив, як цвіла весна,
згодившися на жадібні бажання,
на рух палкий побідного змагання
під тріском передбурного вогня.

Та нині вже напружених мільйони
сипвають далеч правильних доріг,
що ними йшли в минулім леґіони

у авреолі слави і утіх
до маминого соняшного лона,
де цвів тризуб — всім дорога корона.

М А Н А С Т И Р

Передо мною манастир:
минулих світлостей скарбниця:
старі пергаміни, листи,
забуті таємниці...

Довкола в дзеркалі води
до мурів шлях, як тінь галузки,
і сонця промінь золотий
та водограю плюскіт.

Перелітала й тут весна:
над церквою блакить барвиста
і хор птахів, уставши з сна,
співає межи листям.

Величний, незбагнутий час
сліди свої отут полишить,
за тих щоб слава береглась,
що у борні, не в тиші.

Бо недалеко громи б'ють,
життя відповіда на запит:
ті, що мовчали, — месть кують,
новітні креслять мапи.

Це дійсність, — не примари й сон,
хоч дійсність люта і жорстока,
що там десь, — скоро й тут — вогонь,
а сильних мужні кроки.

Передо мною манастир:
я чую спів, то знов прокльони,
то поклик, що зове в ряди
далеких легіонів.

І знаю я, що в день один,
як вісті молоді прилинуть,
аж буде треба, то з святинь
поробимо твердині.

ЮНАЦЬКІ ДНІ

Юнацькі дні летять в розгоні,
де загоріла їм мета,
хоч у дорозі перепони,
а ще й дорога молода...

Розпалюються в дужім леті,
п'ючи принаду далечин;
поля розкішні — туалетом
в час весен і суворих зим.

Кохають палко в доокіллі,
куди летять, в якім живуть:
гарячим літом — бурі смілі,
а осінню — туманів муть.

Багато болів і напружень
зазнають: різних перемін,
та в боротьбі, як горді мужі,
не зрадять вільну просторінь.

Не зрадять, в леті не пристануть,
а пробіжать, як блискавки,
як гнів вогненних гураганів
крізь злом насичені роки.

ФРАҐМЕНТИ

Пісні полеві: вицвілі, рясні,
відрадо днів розсміяно-бурхливих;
несу поему рідної землі
і бачу — будуть жнива.

Ой будуть душі і серця щасливі,
бо щастя наше в травах і квітках;
хай позолоттю ще ясніють ниви
і пилом присипають шлях.

А ми до гір! Бо віра на верхах, —
в долині сон, журба ще нас спіткає;
хай всі, що відродилися в житах —
завзяттям запалають.

Забути горе, — полюбити гнів
повинно нині сильне покоління,
щоб гордо йшло до свого управління
крізь дим і полум'я років.

Ще в невідомім наш побідний спів,
серпанком вкриті золоті заграви.
Та знаєте, що наш народ дозрів
до власної держави!

Пісні полеві: вицвілі, рясні,
відрадо днів розсміяно-бурхливих;
я бачу гнів Великої Сім'ї, —
криваві будуть жнива!!!

ШЕВЧЕНКО

У тих роках, що божевіллям
зістали в пам'яті людей, —
де шум степового дозвілля,
бурливий Дніпр, ясне Поділля, —
там жив Творець нових Ідей.

Син українського народу,
минулих світлостей Боян,
і Месник, що над все свободу
цінив, — з козацького був роду, —
у бою не лякався ран.

Пророк святої України,
великих замірів, Голгот;
Він воскресив дух на руїні,
засланцем мучився в чужині
за рідну землю, свій народ.

Це вождь палкого покоління,
що розуміє ціль життя,
що в бій іде, у полуміння
із чести, з власного сумління,
без повеління й каяття.

Иого слова — це жар, багаття,
що опромінило весь світ,
це — сонце, запал і завзяття,
закони правди, а печаттю
над ними — віщий Заповіт.

СПОМИН

В душі солодкі муки втоми
з минулости, з безжурних літ,
а в серці народився спомин
про гарні дні, нежданий гомін —
юнацтва міт.

Пригадую, як скарб я втратив
колись, як потім полюбив
слова, що полишила мати:
„Будь, сину, завсігди завзятим,
де б ти не жив!"

Пізніше процвіли квітки
й травою поросла могила,
а стали любими думки,
що віщували шлях тяжкий,
та серцю милий.

Зістала в пам'яті та осінь,
що виманила за поріг,
мов панна, під холодні роси,
щоб падав, пінімався босий
і дальше біг.

І тямлю, як минав я ниви,
де все корови доглядав;
здається, — був тоді щасливий,
бо ще не знав, як батько жив мій,
а чим зістав.

А потім виплили з туманів
передо мною, як у сні,
церков і вежі й срібні бані,
куди проходити зарані
прийшлось мені.

Так біг я ранком все до школи
голодний у зимі й недуж,
щоби добитися до долі.
Шумів журливо буйним полем
холодний Уж.

Ласкаво я глядів на хвилі,
а у душі думки снував:
О, Україно нещаслива,
Тебе в цей час — час бурь і зливи,
я покохав.

І дальше йшов я у тривозі,
куди блестів дороговказ. —
Журбу я тратив на морозі,
а між лавками в ясній позі
свій юний час.

Роїлись надо мною думи
в вечірніх хвилях і у сні:
чи вернешся на рідні грýні —
питали, — а я їм: ой, юні,
не знаю, ні!

ВЕЛИКИЙ ДЕНЬ — 17. X. 1937.

Великий День. Наш день змагань блискучих,
що впишеться в історії рядки
і світлом збарвить поступ неминучий,
що прагне в гору, хоч гуляють тучі
і запливають злом роки.

Минув... Та хто надіявсь, що так гарно
в цей час сумний, осінній він мине,
хто думав, що наслідком його хмарні
думки розтануть, а в серцях пожаром
рішучий запал спалахне?

О, скільки сил, відваги він навіяв,
і як доцільно наново скріпив,
впевняючи нас у великій мрії,
що для мети розквітла і надії
серед невпинних бурь і злив.

Йому складаєм вірність у поклонах
і присягаєм: нам тепер робить,
що вимагає час, який боронить
увесь народ наш і його закони,
час не благань, а боротьби.

Тож будь ти, незабутній Дне, яскравий,
світилом, що не гасне, а веде
до рідних прав, могутности і слави,
що порива крізь золоті заграви,
де сходить щастя молоде.

Я ЧУЮ ВІДГОМІН РОЗМОВ

Я чую відгомін розмов.
Щось м'язи запалом набрякли:
хай закипить на світлий заклик
блаженна кров.

Не спроневірять запальні
юнацькії звитяжні сили
і ноги, що пролинуть милі
для ясних днів.

І вірю в праведність бажань,
що виявили міліони
в днях прав своїх, своїх законів,
в часі повстань.

Країно, бачу я в тобі
грізну сьогодні неминучість,
а славно різьблену будучність
по боротьбі.

П Р И В І Т

Тобі нова, Соборна Україно,
Твоїй землі, за котру в крові літ
сини найкращі падали в руїні, —
накреслюю привіт.

І віддаюся цим гарячим будням,
що нам віщують вільнеє життя, —
як час прийде, то у ясний полудень
здіймем побідний стяг.

Схилившись низько, хрест кладу на себе,
відчувши, як минуле знов встає,
як те, що говорили — плаче в небі, —
тут, розцвітає, є.

О, честь Тобі, полита кров'ю земле,
не переступлю рідну я межу,
а більше спраги, розгару приємлю
й Тебе остережу.

Не схаменуся на святому шляху
перед вихрами розпачу й тривог,
а в слід піду за другими без жаху
до дальших перемог.

БЛАЖЕННІ ДНІ

Блаженні дні юнацькі, що зазнали
на досвітку багато перемін
і розгорілись поривом зухвалим
до ясних мет, до вищих п'єдесталів,
у вільну просторінь.

Блаженні дні, що чуть тривоги дзвін
діждалися, що будить далечини,
бо й українцям ще заграє він, —
як ще ніколи, — кличем поколінь
Великої Родини.

О, пишні дні, як усміхи дитини,
розкотисті, як переможний спів,
хто б вас спинив від поривів невпинних,
сплямив любов до рідної країни,
до моря й до степів?

То ж линьте, дні, під різкість бурь, летіть
на схід багряний і кривавий захід
і будьте входом до нових століть,
ваш час тепер у боротьбі сталить
тих, що не знають жаху.

ПРИВІТ „МОЛОДОМУ ЖИТТЮ“

З приводу появлення пласт. україн. журн. на Карпат. Україні.

Привіт тобі, мій приятелю юний,
у щирому надхненні я простяг,
щоб доторкнутись жданої фортуни,
щоб запишатись молодим життям.

Твоє післання: буть дороговказом
нам у важкій щоденній боротьбі,
різбить завзяттям душі мов альмазом, —
тоді тебе зумієм полюбить.

Ми знаєм: до мети шляхи тернисті,
лиш той, хто віру не згубив, дійде,
тож будь ти все бадьорим, урочистим,
усе вперед, дитятко молоде.

Промов до серця щиро і відважно,
бездушним душі дай, а зір сліпим,
щоб наш народ у бою був звитяжним
за море, за чорнозем, за степи.

Тоді приманююче, рідне щастя
прозябне із утроби цих земель,
подасть обійми в невимовній ласці
та просторінь, де плив наш корабель.

Але не жди похвал, признання тонів,
ти ж з нас зродилось, з нами в люди йдеш
творить права майбутнього й закони,
щоб відродився наш народ, воскрес.

ВЕЛИКИЙ ЧИН

З приводу унезалежнення Карпатської України.

Все по зимі — весни цілющий подих, —
за бурями — блеск сонця золотий,
а по народній тузі — волю родить
Чин світлий, Чин надхненний і святий.

За ним чи з ним в невпинному розгоні
життя вперед скеровують роки:
від одиниць — до ґруп, до міліонів,
від зранених — до сильних і палких.

Ото ж — одні падуть, підлягши смерті,
а ті здіймуться, що були — раби —
і їм рішучість та сталеву твердість
у пориві зумів час різьбить.

Піднявсь і Срібної Землі так Ґеній,
піднявся воїн прагнень молодих,
як недалеко Чин воскрес вогненний
і грім верхи до волі став будить.

Це дух, що в пітьмі, осторонь від сітла
карався, та бажання не змінив,
зістався вірний рідним заповітам
у скелях гір, серед Країни див.

А час сприяв — блаженний і великий,
щоб передать майбутности у дар,
що схоронилось в заверюсі дикій
від наїзду орди нових татар.

Отож нехай запалює ця дійсність
недужих, а погірдливих — сліпить,
хай скаже те, що проспівають в пісні
відродженої лицарі доби:

— Народ забутий зголосивсь до Чину,
народ, що довго гнувсь під батогом,
а Чин йому полишив — Україну,
щоб більше не вважався він — рабом!

КАРПАТСЬКА СІЧ

Великий шлях, дорога превелика,
змагання героїчні до мети, —
все це дав час цей передбурний, дикий,
час боїв наших молодих.

Лягли сліди, як іскри, у минулім,
по тих слідах в майбутнє нам іти!
Готуймося на перепони, бурі,
всіх мужніх лицарів — в ряди!

Завдання наше: праця муравлина,
а клич: із рук невипускать меча!
хай дні бурхливі незбагнутих чинів
про нас признання б'ють печать;

нехай дзвенять про успіхи, про змоги, —
що наша міць гартується в серцях!
Ми не відступим, не зійдем з дороги,
бо наступ, пориви — борцям.

Отож летіть слова у світ могутньо,
хай скаженіють вороги й падуть,
бо сталось те, чому для них не бути:
полки грізні звитяжно йдуть!

Ідем у лавах непоборних, смілих
і знаємо, — святою нам — борня!
На шляху ми — одно незломне тіло,
в майбутньому, Нова Сім'я.

ГОЛОС СРІБНОЇ ЗЕМЛІ

Ударили могутньо в рідні дзвони
і залила простори вільні гра:
до Вільної Землі клякніте лона,
бо вже прийшла пора.

Клякнувши, принесіть хвалу Творцеві,
що дітям гір в час крутий допоміг
дійти звитяжно до мети й сталево
не збитися з доріг.

Від Татер до далекого Кавказу
сурміть про міць карпатського Борця,
нехай ця дійсність поривом-наказом
запалює серця.

Хай загремлять в душі грізним акордом,
як заклик, пісня і грімкий салют
на почини нових, нестримних й гордих:
Базару, Львова, Крут...

Ударили могутньо в рідні дзвони
і залила простори вільні гра:
Сьогодні — тут, — за день, за два — над Доном,
бо вже пора. Пора!

З М І С Т: